

El cup

(ALDC, V, 971. El cup)

Ens referim al 'lloc o recipient on es trepitja el raïm i on el most es transforma en vi'. En llat. TÖRCŪLUM, der. de TÖRQUERE 'girar, fer girar, tòrcer', designava la premsa del vi i el lloc on aquesta es trobava; passat en llat. vg. a TORCLU i després a *TRÖCLU, per metàtesi, és l'origen del cat. *trull*, de la seva var. ioditzada *trui* 23 i del seu der. *trullola* 122. Els altres noms tenen com a motivació semàntica:

1) 'lloc on es trepitja el raïm': *trepitjador* 141, der. de *trepitjar*, potser d'un mossàrab *trapitx* 'trull' (DECat), verb que va substituir l'anterior *calcigar*; *follador* 190, der. de *follar* 'trepitjar raïm' (cf. cast. *hollar*), del llat. vg. FŪLLARE 'batre, batanar'; *pisador* 100, 108, der. de *pisar* 'trepitjar', mot antic i dial., del llat. vg. PINSARE, freqüentatiu de PINSĒRE 'moldre, triturar'; *fonyador* 83, 84 (var. *fonyadora* [f.] 48), der. de *fonyar* 'trepitjar', del llat. vg. *FŪNDIARE 'furgar, remenar a fons', der. de FUNDUS 'fons'; *picador* 99, der. de *picar*, des de 'colpejar', d'origen expressiu i onomatopèic;

2) 'recipient': *cup*, der. de CŪPUM 'cubell', m. de CŪPA 'bóta', der. *cubell* 50, 72-74, 83, 84, *cubo* 93 i *cuba* (← cast.); *tina* 'bóta', del llat. TĪNA 'espècie d'ampolla per a vi, de coll llarg i amb tapa', der. *tinell* 5, 16; *vixell* 96,

var. de *vaixell* 'bóta', per assimilació de [a] > [i] a la consonant palatal (< VASCELLUM, der. de VAS 'vas, recipient'); *tona* 'bóta' 86, 101, der. del llat. tardà TŪNNA < cèltic TUNNA 'pell' → 'odre' → 'bóta', der. *tonell* 154; *noc* 16, del llat. vg. NAUCUS 'taüt; obi, cóm', regressiu de NAUCŪLA i NAUCELLA, dim. de NAVIS 'nau'; *ribrell* 122 < *ribell*, amb dissimilació de vibrant, < *llibrell* < *LABRĒLLUM, dim. de LABRUM 'pica, banyera, trull'; *pastera* 17, 19, 23, der. de *pasta* (< PASTA ← gr.);

3) 'dipòsit': *bassa* 179 < preromà; *depòsit* 98, 167 < DEPOSĪTUM; *llac* 161, 168, de LACU 'estany; dipòsit de líquids', der. *lagar* 189 i *llagar* 171 (← cast.), el segon amb palatalització de la l-, segurament influït per *llac*.

Observem, a nivell geolingüístic, que *tina* ocupa una gran part del cat. or. (inclòs el ross.), mot que comparteix amb *cup*, estès també pel val., mentre que *trull* s'ha instal·lat en el cat. nord-occ. i el val. central.

Entre les designacions locals, destaquem els arcaismes *noc*, *vaixell* i, entre els innovadors semàntics, *pisador*, *trepitjador*, *follador* i *fonyador*.

Són mots normatius *cup*, des del DOrt, 1917; *tina* i *cup*, des del DG_I, 1932.

